

0 *Láske* v čase vojny

Milosť Vám a pokoj, od Boha nášho Otca a od Pána Ježiša Krista. Amen.

Slová dnešného kázňového textu sa nachádzajú v **2M 20, 1 - 3**:

Boh hovoril všetky tieto slová: Ja som Hospodin, tvoj Boh, ktorý som ťa vyviedol z Egypta, z domu otroctva. Nebudeš mať iných bohov okrem mňa!

Bratia a sestry.

Témou dnešných služieb Božích, v týždni po Predpôstnej nedeli je láska ako Boží dar. Avšak hovoriť o láske v čase vojny, ktorá zúri neďaleko nás rozpútaná na javisku krvavých hier o tróny tyranom bez skúsenosti reálneho života, no s pocitom bohorovnosti, sa zdá byť bizarné. Je to vôbec možné, má to význam? V každom prípade má, pretože dar lásky je jedinečný. Totiž práve v láske sa Božia moc prejavuje najviac, aj keď sa to zdá byť neuveriteľné a paradoxné súčasne.

Aby sme tomu dokázali správne rozumieť, v prvom rade je potrebné odvážiť sa vnímať život okolo nás v tých najširších súvislostiach a práve cez optiku lásky. Je preto potrebné, aby sme sa vrátili k samotnému základu života každého veriaceho človeka. Tým je Písmo sväté a Božie slovo v ňom obsiahnuté. No pozor, Božie slovo treba v Písme svätom neustále hľadať a správne ho interpretovať, v kontexte dynamiky vývoja života v tomto svete a súčasného stavu poznania. Iba týmto spôsobom je možné objektívne porozumieť komplexnosti Božieho stvoriteľského diela, povedať zásadné „nie“ násiliu a nezmyselnému vraždeniu vojny, zároveň nepodliehať panickému strachu z meniaceho sa sveta a s tým spojenými výzvami, ktoré život so sebou prináša, aby naše myslenie a konanie nebolo nikdy na úkor iných, ale naopak, vždy vo všeobecnom globálnom záujme, v prospech života.

Dnes sa tejto téme budeme venovať v kontexte zvesti prológu a prvého prikázania Desatora. Z historického hľadiska možno konštatovať, že Desatoro je samé o sebe jedinečnou, unikátnou formuláciou prikázaní, akú nenachádzame na žiadnom inom mieste vtedajšieho sveta. V starovekom Prednom Oriente vychádzali právne predpisy z jednotlivých konkrétnych prípadov, to znamená z každodenných skúseností určitého ľudského spoločenstva.

Oproti tomu, prikázania Desatora sú formulované obecné, ako bezpodmienečne platné smernice, ktorých garantom a zároveň aj tým, kto ich sankcionuje, je sám Boh. Vo vzťahu k ľudskému druhu možno právom povedať, je to jediný zmysluplný a efektívny program pre dlhodobu udržateľný život v tomto svete.

Už toto konštatovanie samé o sebe vzbudzuje našu pozornosť a oprávnene vyvoláva otázku, prečo je tomu tak, a ako tomu máme rozumieť. Aj keď vznik Desatora nie je možné spoľahlivo určiť, je zrejmé, že na samom začiatku musel byť veľký impulz, jedinečná duchovná skúsenosť, ktorá podmienila vlastný vývoj Izraela ako Bohom vyvoleného ľudu a tým aj formulovanie Desatora ako jadra celého Božieho zákona. Prirodzene, tento fenomén možno vysvetliť iba teologicky a vnímať ho vierou ako Božie konanie v celých dejinách ľudstva, ako proces, v ktorom sa náboženské cítenie postupne vyvíjalo do stále väčšej duchovnej kvality, ktorá napokon dospela k viere, že Boh ako Stvoriteľ zeme i neba nie je viazaný na určité miesto, svätyňu, či národ v etnickom slova zmysle, ale je v nepretržitom vzťahu voči komunite svojich vyznávačov, k ich životnému údely, bez ohľadu na to, na akom mieste a v akom čase. Toto vedomie sakrálneho spoločenstva bolo založené na zmluve s Bohom – Hospodinom. Tá zohráva od počiatku ústrednú úlohu v celom živote Božieho ľudu.

Desatoro je teda základným textom Božej zmluvy s Izraelom, no súčasne aj globálnym normatívom pre život ľudského spoločenstva. Príbeh Izraela sa tak stáva paradigmou pre celé ľudstvo, pretože ľudia potrebujú garanta nemenných princípov, ktoré sú zlučiteľné s ochranou a rozvojom života, a to predovšetkým v rovine kvalitatívnej. Skúsenosti, ktoré so sebou prinášajú celé dejiny dokazujú, že človek takýmto garantom nedokáže byť. Nemožno prijať tézu, že morálne je to, čo slúži k prospechu väčšiny, ani diktátorov a tyranov, ktorí neváhajú uvrhnúť svet do pekla skazy, len aby uspokojili svoje zvrátené ideológie. Takýto postoj priniesol a žiaľ, stále prináša ľuďom na tomto svete mnoho utrpenia. Svedectvom toho je ten najtragickejší príklad z nedávnych dejín, holokaust, pamiatku obetí ktorého si každoročne pripomíname 27. januára, no i súčasný vojnový konflikt na Ukrajine. Kedy sa ľudia konečne spamätajú a postavia sa proti násiliu?

Kedy si ľudstvo uvedomí a v plnom rozsahu akceptuje, že zlo možno efektívne prekonávať iba dobrom a láskou?

Aj preto je téma nedele veľmi aktuálna, a to práve vo vzťahu k tomuto kľúčovému starozmluvnému textu, ktorým je Desatoro.

Tak sa dostávame k samotnému prológu a prvému prikázaniu Desatora, to znamená k slovám, ktoré sme dnes vybrali ako kázňový text: *Ja som Hospodin, tvoj Boh, ktorý som ťa vyviedol z Egypta, z domu otroctva. Nebudeš mať iných bohov okrem mňa!* Tieto slová vyjadrujú jedinečným spôsobom moc a suverenitu Hospodina, Boha Abraháma, Izáka a Jáкова, jediného Boha, ktorý je nebeským otcom každého človeka, bez ohľadu na farbu pleti, kultúrno-spoločenské, náboženské, či akékoľvek osobnostné špecifiká. Zároveň tieto slová vyjadrujú Božiu lásku a náklonnosť k ľudu Izraela, ktorý si vyvolil za svoje vlastníctvo. Majestátne „*Ja som Hospodin*“ je mocným svedectvom, že ide o Pána celého univerza, toho, kto je Prvý i Posledný, zvrchovaný nad každým a nad všetkým. Samotné záhadné „*pomenovanie*“ *J-h-v-h*, tetragram hebrejského „*ehje ašer ehje*“, čo znamená „*som, ktorý som*“ (2 M 3, 14), nepodáva ani poňatie, ani ideu Boha. Je upozornením, že Boha nemožno vlastniť, ani si ho akýmkoľvek náboženským úkonom nakloniť na svoju stranu, ani žiadnym spôsobom definovať, a to ani napriek tomu, že sa o to špekulatívne myslenie filozofov a teológov opakovane snažilo a stále snaží. Predstavuje ho ako prameň, základ i cieľ života, ako dynamicky a aktuálne konajúcu entitu, prítomnú vždy a všade svojmu ľudu i celému tvorstvu.

Ako vidno, Boh je a stále zostáva pre človeka a jeho rozum tajomstvom. Napriek tomu, že Hospodin je Bohom všetkých, týmto zvláštnym spôsobom sa priznáva práve k ľudu Izraela. Boh si ho vybral, a to nie pre jeho zvláštne, či výnimočné vlastnosti, či nebodaj zásluhy, ale práve preto, že bol typickým príkladom toho, čo a čím je človek putujúci a hľadajúci zmysel a naplnenie svojej existencie, so svojimi prednosťami, no aj slabosťami, uvedomujúci si limity jeho možností a síl.

**Dôraz na Boží čin
vyslobodenia z Egypta,
z domu otroctva
znamená povolanie k
samostatnej slobodnej
existencii, k
skutočnému životu.
Práve tým vlastne ľud
vzniká. Z otrokov sa
stávajú slobodné Božie
deti, zo zasvätenčov
smrti sa stávajú
synovia zaslúbenia. No
toto povolanie zároveň
znamená celoživotný
proces, obrazne
povedané vydat' sa na
cestu a ostať putujúcim
Božím ľudom.**

Biblickú správu o vyvolení Izraela, jeho vyslobodení z otroctva a ustanovení zmluvy je preto možné interpretovať ako vyvrcholenie procesu

povolania človeka k „humanite“ a tým k rýdzej, živej viere, čo vidno práve v odovzdaní a záväznom prevzatí zásadného etického normatívu – Desatora, základného dokumentu formujúceho vzťah človeka k Bohu a k blížnemu, ktorý umožňuje ľuďom žiť na tomto svete v spoločenstve a v rôznorodosti, a týmto spôsobom rozvíjať život v globálnom rozmere nielen kvantitatívne, ale predovšetkým kvalitatívne.

Prológ Desatora je tak zvestou o Božej láske a záchrane, predznamenáva všetky ostatné prikázania ako prejav starostlivosti milujúceho Otca o svoje deti. Tým stráca charakter chladnej zbierky zákonov formulovaných ako obyčajné príkazy a zákazy, a stáva sa ukazovateľom skutočnej cesty života, ktorú Boh ľuďom ponúka. A práve v súvislosti s prológom vyniká aj pravý zmysel, závažnosť, no aj záväznosť prvého prikázania: *Nebudeš mať iných bohov okrem mňa!* Ono je základom a správnym nasmerovaním človeka na jeho životnej ceste pod Božím vedením. Práve ono ho privádza k schopnosti premáhať to zlé vždy, len a iba dobrom, a tým sa stáva aj zásadným predpokladom pre prijatie Božích zaslúbení. Každé zlyhanie prináša do života človeka závažné dôsledky. O tom sa presvedčil nielen Boží ľud Izraela, ale rovnako aj ostatné národy, vrátane kresťanských cirkví. Preto ak hovoríme o Božom slove ako jedinečnom dare, musíme si uvedomiť v prvom rade význam a závažnosť tohto prikázania.

V najužšom zmysle slova to znamená odmietnutie polyteizmu a jeho rôznorodých prejavov a foriem. Ten je treba chápať ako modloslužbu. Je len jeden Boh, iného niet. V širšom slova zmysle však ide o imperatív v živote každého človeka, nikdy, za žiadnych okolností nenahradiť zvrchovanosť jediného Boha niečím iným, či už vlastnou osobou, iným človekom, materiálnymi vecami, záľubami, prácou, ani tradíciami, ani ideológiami, dokonca ani abstraktnými fenoménmi. Boh je a musí vždy ostať na prvom mieste vo všetkom, čo človek myslí a koná. Musí ostať samotným centrom a zdrojom morálnych hodnôt, bez ohľadu na to, ako sa k nim stavia jednotliviec, kolektív alebo celá spoločnosť.

Desatoro, ako aj celý rad ďalších prikázaní, ktoré obdržal Izrael sa preto nesú v znamení Božieho výroku: *Budte svätí, lebo Ja, Pán, váš Boh, som svätý* (3 M 19,2b). Dokonalé zhrnutie tohto kľúčového výroku ako vzorca ľudského správania a zodpovednosti nachádzame práve v dvojitom prikázaní lásky (5 M 6,4.5; 3 M 19,18). Tento fundamentálny morálny normatív možno oprávnenne pokladať za absolútny vrchol, vzor a zároveň meradlo morálneho konania človeka. Z tohto hľadiska je každý človek osobne zodpovedný za svoje správanie a konanie jednak vo vzťahu k sebe samému, no rovnako vo vzťahu k ostatným.

Ak si uvedomíme význam a záväznosť prvého Božieho prikázania v kontexte s týmto dôležitým výrokom, musíme nevyhnutne akceptovať, že ide o univerzálny princíp života, ktorý ako jediný dokáže život v tomto svete uchrániť a zachovať v slobode, tým, že rúca bariéry medzi ľuďmi vytvorené na akomkoľvek ideologickom základe, či už je to národ, etnická príslušnosť, rasa, no i náboženstvo. Je to zároveň to najťažšie, čo človek má vykonať, o čo sa má neustále snažiť a v tomto snažení nikdy nepoľaviť. Ježišove slová, ktorými svojich nasledovníkov zaväzuje k uplatňovaniu prikázania lásky (J 13, 34; 15, 12.13.17), sú preto bezpodmienečne platné. Nemožno sa im vyhnúť, ani ich zjednodušovať, ani prispôbovať vlastným kritériám vytváraním efemérneho obrazu metafyzického Krista.

Práve schopnosť milovať tak ako miloval človek Ježiš, Syn Boží, je, vlastne má byť charakteristickou vlastnosťou a poznávacím znamením kresťanov (J 13, 35).

Božie prikázanie „*nebudeš mať iných bohov okrem mňa!*“ nás týmto spôsobom vedie k povinnosti uplatňovať v živote kritériá Božej seba vydávajúcej lásky.

V prvom rade je to spontánnosť. Ide totiž o lásku, ktorá koná bez uplatňovania princípu záslužnosti. Je to viditeľne niečo nové, čo potvrdzujú Ježišove slová o „*nemožnosti nalievať nové víno do starých nádob*“ (Mt 9,17).

Zároveň je to zásadný odstup, nezaujatosť voči ľudskému hodnoteniu. Božia láska sa neriadi hodnotovým systémom, ktoré si vytvorili ľudské spoločnosti v priebehu dejín. Každý, kto chce preukazovať svojmu blížnemu túto lásku sa musí v prvom rade dokázať odpútať od svojho vlastného, prípadne spoločnosťou vytvoreného a presadzovaného diskriminačného systému. Nejde o zmenu hodnôt ako takých, ani to neznamená, že objektom Božej lásky je ten, kto má z nášho pohľadu iba a práve zlé vlastnosti, kto vedome hreší a podobne. Tu nejde o tento prístup. Ide o to, že Boh dáva svoju lásku tomuto svetu absolútne, mimo akéhokoľvek hodnotového procesu, ktorý by bol uplatnený primárne, a to ešte pred samotným aktom lásky. Boh nemiluje človeka preto, akým človek je, ale preto, lebo je človek a spolu s celým svetom je objektom Božej lásky. Iba a práve tým získava Božia láska prívlastok kreatívna. Vyjadruje samotnú podstatu Božieho konania v celých dejinách, v minulosti, prítomnosti i budúcnosti, pričom dáva jednotlivým udalostiam ich pravý význam a zmysel.

Tak sa Božia láska stáva iniciátorom spoločenstva s Bohom. Práve tvorivá láska, ktorú označujeme gréckym slovom agapé, je Božou cestou k človeku a následne i cestou človeka k Bohu. Tou cestou je uplatňovanie a preukazovanie rovnakej lásky každému človeku bezpodmienečne.

Ježiš to ukázal veľmi názorne v rámci svojho pozemského pôsobenia. Učí nás, že blížnym je každý, obzvlášť ten, kto je v núdzi a potrebuje pomoc, každý, kto je spoločenskými konvenciami, predsudkami a zažitými vzorcami správania diskriminovaný a znevažovaný.

A práve v tom je, bratia a sestry, inštitucionalizované kresťanstvo stále deficitné. Je totiž spolitizované, zahľadené do seba a zakonzervované v dávnej minulosti, ktorú vytrvalo mytologizuje a idealizuje. Až príliš podliehame panickému strachu, ktorý vyvolávajú účelovo formulované, nezodpovedné a populistické prejavy a činy v spoločnosti vplyvných a významných osobností, či skupín. Až príliš často a nezodpovedne narábame s pojmom „hriech“, pričom si neuvedomujeme, že samotná definícia tohto pojmu, vrátane jeho obsahu sú veľmi zložité a nejednoznačné.

Mali by sme preto radšej nasledovať to jednoduché, no zodpovedné povolanie, vieru predovšetkým žiť vo vzťahoch s inými ľuďmi, bez vopred určených podmienok. Je čas nasledovať príklad milosrdného Samaritána (Lk 10,25–37), ktorý pomohol človeku v núdzi bez predošlých otázok a podmienok, a to len preto, pretože to bolo potrebné. Nemusíme pri tom jedným dychom odsudzovať okoloidúceho kňaza a levitu, ktorí núdzneho bez povšimnutia obišli. Oni sa totiž zachovali ako mnohí z nás, ako poslušní vyznávači svojho náboženstva, pripravení vykonávať predpísané rituály, pričom zabudli na to podstatné, na Božie povolanie k viere, ktorá sa musí preukazovať vo vzťahu k iným, ku každému a zvlášť k tým, ktorí sú v núdzi.

Ak sa nad tým zamyslíme dôkladnejšie a úprimne, potom zistíme, že pomoc potrebujeme všetci. Potrebujeme Boha a Jeho lásku, aby sme v sebe objavili našu vlastnú schopnosť milovať a hľadať stále nové možnosti ako pomáhať odstraňovať ľudskú biedu z tohto sveta. Treba nám intenzívne premyslieť všetko, čo nám biblická zvesť a Božie slovo v nej, zvlášť v Ježišovom príbehu odkazujú a k čomu nás pozývajú a zaväzujú. Kresťanstvo nesmie byť iba „oddychovou spiritualitou“ zameranou na metafyzické ideály. Je to náročná, no jediná skutočne zmysluplná cesta, v rámci ktorej budujeme spoločenstvo so vzkrieseným Kristom, avšak nie ako s prírodným božstvom, ktoré možno stretnúť na prechádzkach v horách, lesoch, či na lúkach.

Kresťanská viera má nachádzať svoje vyjadrenie predovšetkým vo vzťahu k ľuďom, ktorí žijú v našej bezprostrednej blízkosti, musí sa preto učiť stavať medzi ľuďmi mosty, rúcať bariéry vystavané tisícročiami ľudského zlyhávania, príčinou ktorého vždy bolo a žiaľ, stále je, v prvom rade uplatňovanie si absolútneho nároku na Boha. O tom svedčia i tragické udalosti na Ukrajine.

K tomu, bratia a sestry, aby sme dokázali premeniť slová na konkrétne skutky a tým aj prijali Božie slovo do našich životov ako dar, ktorý nás bude zásadným spôsobom meniť k lepšiemu, k tomu je potrebná pokora, viera a rovnako tak i odvaha pustiť sa práve touto cestou, ako kedysi dávno Abrahám, Izrael a s nimi všetci ľudia, ktorí počúvajú Božie slovo s otvorenou myslou a srdcom, všetci, ktorým úprimne záleží na osude tohto sveta a života v ňom.

Amen.

Modlitby:

Bože, Pane neba i zeme,

d'akujeme Ti za dar Tvojho slova. Je pre nás sviecou, svetlom na ceste života. Prosím Ťa v mene Ježiša Krista, dávaj nám múdrosť, silu a vytrvalosť hľadať a nachádzať v Tvojom slove nové možnosti, spôsoby a prostriedky, ktorými dokážeme to zlé prekonávať dobrom a láskou – milovať Teba a svojich blízkych. Veríme, že tak budú naše myšlienky i činy konané vo vedomí, že nás vedieš svojou láskou a raz nás privedieš do cieľa tejto cesty, keď v dokonalej harmónii spoločenstva Božích detí a všetkého tvorstva vojdeme v plnosti do Tvojho pokoja.

**Modlíme sa aj za ukončenie vojny na Ukrajine a prosíme, pomôž Bože všetkým ľuďom
dobrej vôle, nech rozum zvíťazí nad hlúposťou arogantných diktátorov, ktorí pohrdajú
životom a nárokuje si bohorovnosť. Bože naplň tento svet láskou a pokojom, ktorý
prevyšuje každý rozum, nech sa stane svetlom pre ľudí na celom svete, ktoré presvieti
temnotu záhuby a smrti.**

Amen.

Vypočuj nás, keď k Tebe spoločne voláme:

Otče náš, ktorý si v nebesiach.

**Posväť sa meno Tvoje!
Príď kráľovstvo Tvoje!
Bud' vôľa Tvoja, ako v nebi, tak i na zemi!
Chlieb náš každodenný daj nám dnes!
A odpusť nám viny naše, ako aj my odpúšťame vinníkom svojim!
I neuved' nás do pokušenia!
Ale zbav nás zlého!
Lebo Tvoje je kráľovstvo i moc i sláva na veky.**

**Sláva Bohu: Otcu i Synu i Duchu svätému,
ako bola na počiatku, i teraz i vždycky i na veky vekov.**

Amen.

prof. Mgr. František Ábel, PhD.

Katedra Novej zmluvy